

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ SOFT SKILLS І КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Романишин Р. Я.

докторка педагогічних наук, професорка,
завідувачка кафедри початкової освіти та освітніх інновацій
Карпатського національного університету імені Василя Стефаника
ORCID ID: 0000-0001-8480-2702

Білоножко Н. Й.

здобувачка вищої освіти,
викладачка кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін
Військової академії
ORCID ID: 0009-0000-2682-2174

Чубрей О. С.

докторка педагогічних наук, професорка,
професорка кафедри економічної географії та екологічного менеджменту
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
ORCID ID: 0000-0003-4276-1396

У статті досліджено педагогічні умови розвитку soft skills і креативного мислення здобувачів закладів вищої освіти, проаналізовано дефініції «педагогічні умови» та «soft skills». Актуальність дослідження зумовлена трансформацією освітнього середовища, цифровізацією суспільства, швидкими змінами на ринку праці та зростанням вимог роботодавців до універсальних компетентностей випускників, серед яких особливе значення мають критичне мислення, комунікабельність, здатність до командної роботи, креативність, адаптивність, емоційний інтелект і навички ефективного розв'язання професійних задач.

Для досягнення поставленої мети використано комплекс теоретичних та емпіричних методів дослідження, зокрема аналіз, синтез, порівняння, узагальнення та систематизацію наукових джерел, педагогічне спостереження, анкетування, а також методи якісного аналізу отриманих результатів. Теоретичною основою дослідження стали компетентнісний, діяльнісний, особистісно орієнтований та студентоцентризований підходи, що дали змогу комплексно дослідити особливості формування універсальних компетентностей у здобувачів вищої освіти.

Задля визначення ставлення здобувачів вищої освіти до розвитку soft skills і креативного мислення було проведено опитування, до якого залучено 130 здобувачів освіти Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, Військової академії та Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Вибір респондентів з різних освітніх і професійних напрямів дав змогу розглянути досліджувану проблему в контексті варіативності майбутньої професійної діяльності. У результаті дослідження визначено основні педагогічні умови розвитку soft skills і креативного мислення, серед яких: інтеграція компетентнісного підходу в освітній процес, використання інтерактивних методів навчання, проєктної діяльності, кейс-технологій, проблемного навчання, цифрових освітніх ресурсів, міждисциплінарної взаємодії та створення сприятливого творчого освітнього середовища.

Ключові слова: освітній процес, soft skills, креативне мислення, професійна підготовка, компетентності.

Romanyshyn R. Ya., Bilonozhko N. Y., Chubrei O. S. Educational conditions for the development of soft skills and creative thinking among students at higher education institutions

This article examines the pedagogical conditions for the development of soft skills and creative thinking among students at higher education institutions, and analyses the definitions of “pedagogical conditions” and “soft skills”. The relevance of this research stems from the transformation of the educational environment, the digitalization of society, rapid changes in the labor market and the growing demands of employers for graduates to possess versatile competencies, among which critical thinking, communication skills, the ability to work in a team, creativity, adaptability, emotional intelligence and the skills to effectively solve professional tasks are of particular importance.

To achieve this objective, a range of theoretical and empirical research methods was employed, including the analysis, synthesis, comparison, generalization and systematization of academic sources, pedagogical observation, questionnaires, and methods of qualitative analysis of the results obtained. The theoretical framework of the study was based on competence-based, activity-based, person-centered and student-centered approaches, which enabled a comprehensive investigation into the characteristics of the development of universal competences among higher education students.

A survey was conducted to determine the attitudes of higher education students towards the development of soft skills and creative thinking; it involved 130 students from Vasyl Stefanyk Carpathian National University, the Military Academy and Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. The selection of respondents from various educational and professional backgrounds made it possible to examine the issue under study in the context of the diversity of their future professional activities. The study identified the key pedagogical conditions for the development of soft skills and creative thinking, including the integration of a competence-based approach into the educational process, the use of interactive teaching methods, project-based learning, case studies, problem-based learning, digital educational resources, interdisciplinary collaboration, and the creation of a supportive and creative educational environment.

Keywords: *educational process, soft skills, creative thinking, professional training, competences.*

Вступ. Сучасний етап розвитку вищої освіти характеризується інтенсивними глобалізаційними, технологічними та соціально-економічними трансформаціями, які суттєво змінюють вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців. Динамічність ринку праці, цифровізація професійної діяльності та швидке оновлення знань зумовлюють необхідність переосмислення традиційних підходів до формування компетентностей здобувачів закладів вищої освіти. За таких умов високий рівень фахових знань і сформованість професійних умінь (hard skills) залишаються важливими, однак уже не є достатньою передумовою успішної професійної самореалізації. Роботодавці дедалі більшого значення надають комплексу універсальних особистісних і соціальних навичок (soft skills), які забезпечують ефективну комунікацію, командну взаємодію, адаптацію до змін, самостійне прийняття рішень і продуктивне розв'язання нестандартних професійних задач. Особливої актуальності набуває розвиток креативного мислення як важливого компонента системи soft skills. У сучасному професійному середовищі креативність доцільно розглядати не лише як здатність генерувати оригінальні ідеї, але й як інтегративну здатність особистості до варіативного аналізу проблем, пошуку альтернативних рішень, трансформації наявного досвіду та створення нових способів діяльності [13]. Відповідно, професійна підготовка у закладах вищої освіти має бути спрямована на розвиток допитливості, самостійності, когнітивної гнучкості, ініціа-

тивності та готовності здобувачів освіти діяти в ситуаціях невизначеності.

Значного наукового інтересу набуває концепція компетентностей «4К», яка інтегрує креативність, критичне мислення, комунікацію та кооперацію [3]. Зазначені компетентності є функціонально взаємопов'язаними: критичне мислення забезпечує аналіз інформації, оцінювання аргументів і формулювання обґрунтованих висновків; комунікативні навички сприяють представленню й обговоренню ідей; кооперація створює умови для спільного пошуку рішень; креативність забезпечує продукування нових підходів до розв'язання проблем.

Водночас аналіз сучасної освітньої практики та наукової літератури [5; 9; 12] дає підстави виокремити суперечність між суспільним і професійним запитом на фахівців з розвиненими soft skills та креативним мисленням і недостатньою системністю їх цілеспрямованого формування у закладах вищої освіти. Розвиток зазначених навичок нерідко розглядається як опосередкований результат вивчення окремих освітніх компонентів, без визначення відповідних педагогічних умов, методичного інструментарію та критеріїв оцінювання. Саме тому актуальним науковим завданням є теоретичне обґрунтування педагогічних умов розвитку soft skills і креативного мислення здобувачів вищої освіти, а також визначення ефективних механізмів їх системної інтеграції в сучасний освітній процес.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні та визначенні педагогічних

умов розвитку soft skills і креативного мислення здобувачів закладів вищої освіти, розкритті потенціалу сучасних форм і методів навчання для формування комунікативних навичок, критичного мислення.

Методи та методики дослідження. Використано комплекс теоретичних та емпіричних методів дослідження, зокрема аналіз, синтез, порівняння, узагальнення та систематизацію наукових джерел, педагогічне спостереження, анкетування, а також методи якісного аналізу отриманих результатів. Теоретичною основою дослідження стали компетентнісний, діяльнісний, особистісно орієнтований та студентоцентричний підходи, що дали змогу комплексно дослідити особливості формування універсальних компетентностей у здобувачів вищої освіти.

Результати. Розвиток суспільства у ХХІ столітті супроводжується системними соціальними, технологічними та професійними трансформаціями, що безпосередньо впливають на способи мислення, комунікації та професійної взаємодії особистості [1]. Динамічність сучасного ринку праці зумовлює поступову зміну парадигми професійної підготовки здобувачів вищої освіти. Від майбутнього фахівця очікується не лише ґрунтовне володіння спеціалізованими знаннями та професійними вміннями, але й здатність ефективно комунікувати, працювати в команді, критично оцінювати інформацію, адаптуватися до змін і генерувати нестандартні способи розв'язання професійних задач. Зазначені характеристики інтегруються в рамках soft skills та значною мірою визначають готовність випускника закладу вищої освіти до професійної самореалізації. У межах нашого дослідження soft skills розглядаємо як комплекс універсальних особистісних, соціально-комунікативних і когнітивних навичок, які забезпечують ефективність діяльності особистості незалежно від конкретної професійної галузі. Особливе місце в структурі зазначених навичок відводимо креативному мисленню, оскільки саме здатність до продукування нових ідей, пошуку альтернатив, трансформації попереднього досвіду та відмови від стереотипних алгоритмів набуває особливої цінності в умовах професійної невизначеності.

Теоретичне осмислення змісту поняття «педагогічні умови» засвідчує значний науковий інтерес до цієї категорії у працях І. Підласого [11], І. Зязюна [5], О. Пехоти [10] та інших дослідників. У науково-педагогічному дискурсі педагогічні умови розглядаються як важливий чинник забезпечення результативності освітнього процесу та досягнення визначених цілей професійної підготовки здобувачів освіти. З огляду на практико-орієнтований характер сучасної вищої освіти особливого поширення набули дослідження організаційно-педагогічних умов формування професійних і загальних компетентностей майбутніх фахівців.

Аналіз наукових джерел [1; 3; 8; 13] і сучасної освітньої практики дає підстави констатувати, що проблематика визначення та обґрунтування педагогічних і організаційно-педагогічних умов залишається актуальним напрямом педагогічних досліджень. Встановлено, що більшість науковців конкретизує сутність поняття «педагогічні умови» відповідно до предмета, мети та специфіки певного виду освітньої або професійно орієнтованої діяльності.

У «Великому тлумачному словнику» зазначається, що «умова є вимогою однієї зі сторін, які домовляються; усною чи письмовою згодою про що-небудь; правилами, що встановлені в будь-якій сфері життя, діяльності; обставинами, за яких відбувається чи залежить що-небудь» [2].

За визначенням В. Манька [7], педагогічні умови становлять цілісну систему взаємопов'язаних внутрішніх і зовнішніх чинників функціонування освітнього процесу, сукупна реалізація яких сприяє досягненню високої результативності навчання та забезпечує його відповідність психолого-педагогічним критеріям оптимальної організації.

У контексті нашого дослідження педагогічні умови доцільно трактувати як цілеспрямовано сформований комплекс взаємопов'язаних змістових, організаційних і методичних чинників освітнього процесу, реалізація яких забезпечує ефективний розвиток soft skills і креативного мислення здобувачів закладів вищої освіти.

Задля визначення ставлення здобувачів вищої освіти до розвитку soft skills і креативного мислення було проведено опитування, до

якого залучено 130 здобувачів освіти Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, Військової академії та Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Вибір респондентів з різних освітніх і професійних напрямів дав змогу розглянути досліджувану проблему в контексті варіативності майбутньої професійної діяльності. Анкетування включало три ключові питання, спрямовані на визначення суб'єктивного сприйняття значущості soft skills, оцінювання освітніх можливостей для їхнього розвитку та встановлення пріоритетних педагогічних форм розвитку креативного мислення.

Перше питання було сформульовано таким чином: «Чи вважаєте ви розвиток soft skills і креативного мислення важливою складовою частиною професійної підготовки сучасного фахівця?» За результатами опитування, 78,5% респондентів відповіли «так», ще 16,2% вибрали варіант «скоріше, так». Лише 3,1% здобувачів зазначили «скоріше, ні», а 2,2% – «ні». Отримані результати засвідчують високий рівень усвідомлення студентами значення універсальних навичок для майбутньої професійної діяльності. Сукупна частка позитивних відповідей становила 94,7%, що дає підстави констатувати сформований запит здобувачів освіти на розвиток компетентностей, які виходять за межі вузькопрофесійної підготовки.

На нашу думку, такі результати пов'язані зі зміною уявлень молоді про модель сучасного професіонала. Здобувачі освіти дедалі чіткіше усвідомлюють, що наявність диплома та спеціальних професійних знань не забезпечує автоматично успішної адаптації до реального професійного середовища. Здатність презентувати власну позицію, взаємодіяти з іншими, ухвалювати рішення в нестандартних ситуаціях і знаходити альтернативні способи розв'язання проблем сприймається як невід'ємна складова частина професійної компетентності.

Друге питання: «Чи створює освітній процес вашого закладу вищої освіти достатні умови для систематичного розвитку soft skills і креативного мислення?». Результати виявили більш диференційований розподіл відповідей. Варіант «так» вибрали 28,5% респондентів, «скоріше, так» – 42,3%, «скоріше, ні» – 23,1%, а «ні» – 6,1%. Отже, 70,8% опитаних загалом позитивно

оцінюють можливості освітнього середовища, водночас майже третина здобувачів – 29,2% – не вважають наявні умови достатніми.

Виявлена тенденція демонструє певну суперечність між високим рівнем усвідомлення значущості soft skills і суб'єктивною оцінкою системності їхнього розвитку в закладах вищої освіти. Це дає змогу припустити, що окремі методи розвитку комунікації, командної взаємодії та творчого мислення вже інтегровані в освітній процес, проте здобувачі не завжди сприймають їх як цілісну та послідовну систему. Отже, педагогічно важливим є не лише використання інтерактивних методів, але й чітке визначення цілей їх застосування та створення можливостей для рефлексії студентами динаміки розвитку власних навичок.

Третє питання передбачало визначення найбільш ефективних, на думку здобувачів освіти, форм розвитку soft skills і креативного мислення: «Які форми освітньої діяльності найбільше сприяють розвитку ваших soft skills і здатності креативно мислити?». Респондентам було запропоновано вибрати один пріоритетний варіант:

- 32,3% здобувачів віддали перевагу командній проєктній діяльності;
- 26,9% – тренінгам і практичним інтерактивним заняттям;
- 21,5% – проблемним та творчим завданням;
- 11,6% – участі у волонтерській, студентській і соціальній діяльності;
- 7,7% – онлайн-курсам та іншим формам неформальної освіти.

Результати третього питання підтверджують доцільність діяльнісної організації розвитку soft skills. Загалом 80,7% респондентів віддали перевагу командним проєктам, тренінгам або проблемно-творчим завданням. На нашу думку, отриманий результат є принципово важливим для визначення педагогічних умов розвитку досліджуваних навичок. Soft skills неможливо сформулювати виключно шляхом передавання теоретичної інформації про комунікацію, лідерство або креативність. Їхній розвиток потребує активної діяльності, багаторазового практичного застосування відповідних моделей поведінки, отримання зворотного зв'язку та здійснення рефлексії.

Узагальнення результатів проведеного опитування дало змогу обґрунтувати педагогічні умови розвитку soft skills і креативного мислення здобувачів закладів вищої освіти. Першою педагогічною умовою визначено системну інтеграцію розвитку універсальних навичок у зміст освітніх компонентів загальної та професійної підготовки. Йдеться не про запровадження виключно окремої дисципліни із soft skills, а про цілеспрямоване включення комунікативних, командних, проблемних і творчих завдань у викладання різних освітніх компонентів.

Другою педагогічною умовою є забезпечення діяльнісного та інтерактивного характеру освітнього процесу. Проектне навчання, кейс-метод, мозковий штурм, дебати, моделювання професійних ситуацій, командне розв'язання проблем і творчі завдання створюють середовище, у якому здобувач не лише отримує інформацію, але й активно конструює власний професійний досвід.

Третьою умовою вважаємо поєднання формальної, неформальної та інформальної освіти. Формування soft skills є комплексним і тривалим процесом, який охоплює навчальні дисципліни, виробничі практики та вибіркові освітні компоненти; онлайн-курси, тренінги й майстер-класи; наставництво, волонтерську діяльність, студентське самоврядування та взаємодію зі стейкхолдерами. Значний потенціал мають цифрові освітні середовища та засоби командної взаємодії, використання яких дає змогу моделювати сучасні професійні комунікаційні процеси.

Четвертою педагогічною умовою визначено створення креативно орієнтованого освітнього середовища, у якому допускається варіативність рішень, підтримується студентська ініціатива, а помилка розглядається як елемент навчального пошуку. Розвиток креативного мислення потребує відмови від надмірної алгоритмізації завдань і домінування єдиної «правильної» відповіді. Викладач має створювати проблемні ситуації, що передбачають висування гіпотез, генерування альтернатив і аргументований вибір оптимального рішення.

Результати проведеного дослідження засвідчили високий рівень усвідомлення здо-

бувачами вищої освіти значущості soft skills і креативного мислення для майбутньої професійної діяльності. Водночас виявлено потребу в посиленні системності їхнього розвитку в освітньому процесі. Отримані результати дають змогу стверджувати, що ефективність формування зазначених навичок залежить від комплексної реалізації педагогічних умов, які інтегрують діяльнісне навчання, командну та проектну взаємодію, проблемно-творчі завдання, можливості неформальної освіти й формування креативно орієнтованого освітнього середовища.

Вважаємо, що результати дослідження підтверджують положення сучасної педагогічної науки про те, що soft skills не можуть формуватися виключно як побічний результат засвоєння фахових знань. Високий показник визнання їхньої професійної значущості – 94,7% позитивних відповідей – свідчить про сформований запит здобувачів освіти на розвиток комунікативних, командних, когнітивних і творчих компетентностей. Цей результат співвідноситься з позицією А. Гедзика та О. Сажієнко [3], які розглядають soft skills як важливу складову частину професійної компетентності майбутніх фахівців, а також із висновками В. Мізюк, Н. Кирсти та І. Дідух [9] щодо взаємозв'язку універсальних навичок, емоційного інтелекту й лідерських якостей. Водночас власні результати виявили розрив між усвідомленням значущості soft skills та оцінкою реальних можливостей їхнього розвитку. Хоча 70,8% респондентів загалом позитивно оцінили освітнє середовище своїх закладів, 29,2% не вважають наявні умови достатніми. Така відмінність дає підстави припустити, що інтерактивні методи використовуються в освітньому процесі, проте не завжди об'єднуються в цілісну педагогічну стратегію.

Висновки. У процесі дослідження встановлено, що розвиток soft skills і креативного мислення здобувачів закладів вищої освіти є важливою складовою частиною сучасної професійної підготовки, зумовленою трансформацією ринку праці, цифровізацією суспільства та зростанням вимог до адаптивності й професійної мобільності майбутніх фахівців. Визначено, що сформованість виключно професійних знань і спеціалізованих умінь не

забезпечує повною мірою готовності випускника до діяльності в умовах невизначеності, інтенсивної комунікації та необхідності оперативного прийняття нестандартних рішень. Результати проведеного опитування 130 здобувачів закладів вищої освіти засвідчили високий рівень усвідомлення значущості soft skills і креативного мислення для майбутньої професійної діяльності. Водночас виявлено суперечність між сформованим запитом студентської молоді на розвиток універсальних компетентностей і недостатньою системністю їх цілеспрямованого формування в освітньому процесі. Встановлено, що найбільший потенціал, на думку респондентів, мають командна проєктна діяльність, тренінгові й інтерактивні заняття, а також проблемно-творчі завдання. На основі теоретичного аналізу та узагальнення емпіричних результатів обґрунтовано комплекс педагогічних умов розвитку soft skills і креативного мислення здобувачів вищої освіти. До них віднесено системну інтеграцію універсальних навичок у зміст освітніх ком-

понентів; забезпечення діяльнісного та інтерактивного характеру навчання; поєднання ресурсів формальної, неформальної та інформальної освіти; створення креативно орієнтованого освітнього середовища, що підтримує ініціативність, варіативність рішень, рефлексію та продуктивну командну взаємодію. Таким чином, ефективний розвиток soft skills і креативного мислення потребує переходу від фрагментарного використання окремих інтерактивних методів до системної педагогічної стратегії їх формування. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в експериментальній перевірці ефективності визначених педагогічних умов, розробленні критеріїв і показників оцінювання рівнів сформованості soft skills та креативного мислення, а також створенні структурно-функціональної моделі їхнього розвитку в освітньому середовищі закладів вищої освіти.

Використання штучного інтелекту. Під час підготовки статті інструменти штучного інтелекту не використовувалися.

Список використаних джерел

1. Бахмат Н. В., Галайбіда Б. А. Soft skills здобувачів вищої освіти ІТ-спеціальностей та педагогічні умови їх формування в умовах змішаного навчання. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2026. Вип. 27. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18913445>
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. І голов. ред. В. Т. Бусел. К. ; Ірпінь : ВТФ Перун, 2009. 1736 с.
3. Гедзик А., Сажієнко О. Роль «м'яких навичок» у процесі формування професійних компетентностей майбутніх фахівців з комп'ютерних технологій. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2021. Вип. 4. С. 14–20. DOI: <https://doi.org/10.31499/2307-4906.4.2021.250120>.
4. Євтух М. Пріоритети професійної підготовки вчителя в системі університетської освіти. *Я-концепція академіка Неллі Ничкало у вимірі професійного розвитку особистості*. 2014. С. 332–341.
5. Зязюн І. Філософські засади освіти: освітні і виховні парадигми, освітні технології, діалектика педагогічної дії. *Педагогічна майстерність у закладах професійної освіти*: монографія / за ред. Н. Ничкало та ін. Київ: Інститут педагогіки та психології проф. освіти АПН України, 2003. С. 246.
6. Коваль К. Розвиток «soft skills» у студентів – одні з важливих чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2015. Вип. 2. С. 162–167.
7. Манько В. Дидактичні умови формування у здобувачів освіти професійно-пізнавального інтересу до спеціальних дисциплін. *Соціалізація особистості: зб. наук. пр. Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова*. 2000. Вип. 2. С. 153–161.
8. Медвідь Л. Формування та удосконалення soft skills учасників освітнього процесу у вищій школі. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2025. Вип. 83. С. 28–37. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2025-83-03>.
9. Мізюк В., Кирста Н., Дідух І. Роль soft skills у сучасній освіті: від розвитку емоційного інтелекту до лідерських навичок. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. Вип. 23. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17410487>.
10. Пехота О. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: навчальний. посібник. Київ: А.С.К., 2003. 240 с.
11. Підласий І. Практична педагогіка або три технології: інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти. Київ: Слово, 2004. 616 с.
12. Протас О., Форостюк І., Дещенко О. Аналіз передових підходів до навчання soft skills у контексті реформування вищої освіти України. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. Вип. 22. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17060122>.

13. Триндюк В., Мартинюк А., Губіна А. Розвиток soft skills засобами інтерактивних технологій (підручників) на заняттях з іноземної мови у закладах вищої освіти. *Інноватика у вихованні*. 2022. Вип. 15. С. 225–235. DOI: <https://doi.org/10.35619/iuu.v1i15.445>.

References

1. Bakhmat, N., Halaibida, B. (2026). Soft skills здобувачів вищої освіти IT-спеціальностей та педагогічні умови їх формування в умовах змішаного навчання [Soft skills of higher education students in IT specialties and pedagogical conditions for their development in blended learning]. *Pedahohichna Akademiia: naukovy zapysky*, 27. <https://doi.org/10.5281/zenodo.18913445> [in Ukrainian].
2. Busel, V. (2009). Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Great explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. Kyiv; Irpin: VTF Perun. [in Ukrainian].
3. Hedzyk, A., Sazhiienko, O. (2021). Rol “miakyykh navychok” u protsesi formuvannya profesiynykh kompetentnosti maibutnykh fakhivtsiv z kompiuternykh tekhnolohii [The role of soft skills in the formation of professional competencies of future computer technology specialists]. *Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu*, 4, 14–20. <https://doi.org/10.31499/2307-4906.4.2021.250120> [in Ukrainian].
4. Ievtukh, M. (2014). Priryty profesii noi pidhotovky vchytelia v systemi universytetskoi osvity [Priorities for teacher training within the university education system]. *Ya kontseptsii akademika Nelli Nychkalo u vymiri profesiinoho rozvytku osobystosti: zbirnyk naukovykh prats*. S. 332–341 [in Ukrainian].
5. Ziaziun, I. (2003). Filosofski zasady osvity: osvitni i vykhovni paradyhmy, osvitni tekhnolohii, dialektyka pedahohichnoi dii [Philosophical Foundations of Education: Educational and Upbringing Paradigms, Educational Technologies, the Dialectics of Pedagogical Action]. *Pedahohichna maisternist u zakladakh profesiinoy osvity: monohrafiia / za red. N. Nychkalo ta in.; Instytut pedahohiky ta psykholohii prof. osvity APN Ukrainy*. Kyiv, S. 246 [in Ukrainian].
6. Koval, K. (2015). Rozvytok “soft skills” u studentiv – ody n iz vazhlyvykh chynnykiv pratsevlashtuvannya [Development of students’ soft skills as one of the important factors of employability]. *Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho instytutu*, 2, 162–167 [in Ukrainian].
7. Manko, V. (2000). Dydaktychni umovy formuvannya u здобувачів освіти професійно-пізнавального інтересу до спеціальних дисциплін [Didactic conditions for developing students’ professional and cognitive interest in specialized disciplines]. *Sotsializatsiia osobystosti*, 2, 153–161 [in Ukrainian].
8. Medvid, L. (2025). Formuvannya ta udoskonalennia soft skills uchashnykiv osvitnoho protsesu u vyshchii shkoli [Formation and development of soft skills of participants in the higher education process]. *Visnyk LTEU. Ekonomichni nauky*, 83, 28–37. <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2025-83-03> [in Ukrainian].
9. Miziuk, V., Kyrsta, N., Didukh, I. (2025). Rol soft skills u suchasni osviti: vid rozvytku emotsiinoho intelektu do liderskykh navychok [The role of soft skills in modern education: From emotional intelligence development to leadership skills]. *Pedahohichna Akademiia: naukovy zapysky*, 23. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17410487> [in Ukrainian].
10. Piekhot, O. (2003). Pidhotovka maibutnoho vchytelia do vprovadzhennia pedahohichnykh tekhnolohii: navchalnyi posibnyk [Preparing Future Teachers for the Implementation of Pedagogical Technologies: A Study Guide]. Kyiv: A.S.K., 240 s. [in Ukrainian].
11. Pidlasyi, I. (2004). Praktychna pedahohika abo try tekhnolohii: interaktyvnyi pidruchnyk dlia pedahohiv rynkovoi systemy osvity [Practical Pedagogy or Three Technologies: An Interactive Textbook for Educators in the Market-Based Education System]. Kyiv: Slovo, 616 s. [in Ukrainian].
12. Protas, O., Forostiuk, I., Deshchenko, O. (2025). Analiz peredovykh pidkhodiv do navchannia soft skills u konteksti reformuvannya vyshchoi osvity Ukrainy [Analysis of advanced approaches to teaching soft skills in the context of higher education reform in Ukraine]. *Pedahohichna Akademiia: naukovy zapysky*, 22. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17060122> [in Ukrainian].
13. Tryndiuk, V., Martyniuk, A., Hubina, A. (2022). Rozvytok soft skills zasobamy interaktyvnykh tekhnolohii (pidruchnykiv) na zaniattiakh z inozemnoi movy u zakladakh vyshchoi osvity [Development of soft skills through interactive technologies (textbooks) in foreign language classes at higher education institutions]. *Innovatyka u vykhovanni*, 15, 225–235 <https://doi.org/10.35619/iuu.v1i15.445> [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 18.07.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.08.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 14.10.2026